

Jadranka Juraga
Obrtnička škola, Split

PRINCIP ZORNOSTI U PODUCI GRAMATIKE ENGLESKOG JEZIKA

U primjeni zornosti u učionici koristila sam se idejama talijanske pedagoginje Marie Montessori (1870 – 1952), u onom dijelu u kojemu se ona bavi jezičnim obrazovanjem djece. Ta se pedagoginja, ne dijeleći odgoj od obrazovanja, bavila cjelokupnim procesom edukacije, a načini koje sam ja pokušala primijeniti u nastavi engleskog jezika, Montessorijeva je primjenjivala u procesu opismenjavanja na materinskom jeziku.¹ Učenje radeći, *learning by doing*, u nastavi stranoga jezika u nižim razredima osnovne škole moguće je provoditi na dva načina. Prvi, najjednostavniji, jest da učenik određene riječi ili rečenice koje izgovara prati pokretima koji predočuju značenje izgovorenoga, najčešće u različitim igrama, pjesmama i dramatiziranim tekstovima. Drugi, i manje poznat način moguć je s djecom koja globalno čitaju ili počinju čitati na stranom jeziku. Na posebnim kartonima pregledno napisani zahtjevi, poput onih – “Zatvori vrata, molim te,” “Donesi knjigu,” “Poljubi me,” “Nasmiješi se” – koji djeci u različitim jezičnim kontekstima dospijevaju u ruke, dobra su prilika da se provjeri razumijevanje i izgovor napisanoga (za učitelja) i zapamti način na koji se pojedine riječi pišu (za učenike). Dijete pročita, glasno ili u sebi, molbu – zahtjev, i potom izvrši radnju. U školskoj godini 1996/97. tako se radilo u tri treća razreda osnovne škole u kojima je bilo po trideset učenika. Poželjan uvjet za takvu vrstu rada jest sjedenje u krugu, jer to osigurava dobru usmjerenost učenika na ono što se događa.

Omiljena igra bila je igra “Poštara” na engleskom jeziku.

Knock, knock.

Who is it?

A postman. / A postwoman.

What have you got?

A letter.

For whom?

For someone who is sitting properly.

Dijete pažljivo promatra sve oko sebe i među bijelim kartonima pravokutnog oblika odabire jedan i s riječima *Here you are* daje ga onome tko po njegovu mišljenju primjereno sjedi. *Thank you very much*, uzvraća dijete koje karton prima i okreće ga na stranu na kojoj je napisan zahtjev – molba. A tu, na primjer, piše: *Sing us a song!* Dijete otpjeva neku pjesmu po svojem izboru, ili pita za savjet koju će pjesmu otpjevati, i potom preuzima ulogu poštara / poštarice: *Knock, knock...* Pismo može biti namijenjeno poticanju raznih aktivnosti koje djeca tom prilikom oponašaju. Na primjer, ako dijete kaže *For someone who is brushing his teeth properly*, sva će djeca praviti pokrete pranja zubi, pri čemu otpjevaju i pjesmu *This is the way you brush your teeth*, ili, nakon *For someone who is*

¹ Metodu Marie Montessori u nastavi jezika kod nas je, koliko je zabilježeno, prvi put koristila Vera Steiner-Ehrlich, vidi: *Metoda Montessori u školi*, Zagreb, 1934.

cleaning his shoes properly, djeca pjevaju *This is the way you clean your shoes...* Sada poštar odabere nekoga “tko to dobro radi” i uručuje mu bijeli karton na kojemu može pisati, na primjer, *smile*, ili *laugh*, izrazi za koje učitelj drži da ih djeci treba prezentirati. Novi “poštar” obavlja to što se od njega traži, a zatim i sam “ima pismo za nekoga tko...” Djeca su u tim prilikama jedna drugoj najbolja provjera, jer će se teško dogoditi da se smiješak zamijeni smijehom, i obratno, a da to nitko ne primijeti.

smile

laugh

Materijal potreban za primjenu ove metode jezične poduke jesu gramatičke kutije u kojima se nalaze mali četvrtasti, raznobojni kartoni. Svaka vrsta riječi ima svoju boju kartona pa će imenica biti uvijek zapisana na crnoj, glagol na crvenoj, zamjenica na zelenoj, prilog na ružičastoj, član na žutoj podlozi... Nakon obavljene radnje, učenik prilazi gramatičkoj kutiji, iz pretinaca uzima kartone s riječima i od njih slaže zahtjev – molbu, onako kako glasi. Primjer:

*Bring me a book!*²

U pretincu s crvenim kartonima učenik odabire onaj na kojemu je napisana riječ *bring*, i stavlja ga ispred sebe na radnu površinu. Do te riječi redom slaže riječi: *me*, koju je pronašao na zelenom kartonu, *a*, na žutom, i *book*, ispisanu na crnom kartonu.

bring

me

a

book

Učenik je tako izgradio rečenicu. Pojam gradnje² riječi i rečenica vezan je uz lingvistički stav Marie Montessori po kojemu dijete posjeduje u svom mentalnom sustavu urođene jezične strukture, a učenjem govora i opismenjavanjem ih oživljuje. Upravo je stoga, po mišljenju te pedagoginje, gramatička znanja moguće, i poželjno, početi usvajati već u dobi između pet i pol i sedam i pol ili osme godine života. Gramatika, dakle, nije nešto što treba naučiti, ona je samo sredstvo za kojim treba posegnuti.

“Zašto razdvajati ono što je Bog spojio? Zašto rečenici oduzimati smisao, upravo ono što joj je i dalo život? Zašto od nje praviti masu riječi bez smisla?”, spočitava Maria Montessori zagovornicima primjene klasičnih gramatičkih analiza u usvajanju gramatičkih znanja. (*The Advanced Montessori Method II.*) Gradeći rečenice pomoću raznobojnih kartona dijete usvaja znanja o vrstama riječi i njihovim odnosima u rečenici, a kad je rečenica već pred njim, izgrađena, ono se osjeća kreatorom. Ono je nešto izgradilo, točno onako kako je napisano na bijelom kartonu, koji mu daje potvrdu da je posao uspješno obavilo. Djeca veoma rado pristupaju tim zadacima, jer ih ne umaraju i ne opterećuju. Oni za njih podrazumijevaju lako ostvarljiv uspjeh i osiguravaju “pohvalu” bijelog kartona koji je, u početku vježbe – igre, sredstvo provjere za učitelja umije li dijete čitati, a na kraju i za samo dijete je li rečenica pravilno izgrađena.

Po završenoj vježbi učenici pažljivo vraćaju kartone u pripadajuće pretince koji su obilježeni karticama s nazivima vrsta riječi: *noun, verb, pronoun, article...* Malo je vjerojatno da će učenik koji tek usvaja morfološke kategorije na vlastitom materinskom jeziku znati što znače ti nazivi, ali zato je kartica, i sama u boji u kojoj su kartoni koje ona najavljuje, siguran vodič. Riječ *noun* ispisana je na crnoj kartici, kartica koja označava pretinac s glagolima je crvena, zamjenice se najavljuju zelenom bojom, članovi žutom. Vodič – kartica, osim engleske riječi, može imati i hrvatsku, jer dvostruka jezična informacija pomaže pri usvajanju pojma određene vrste riječi. Ako i ne zna pravilno pročitati stranu riječ, dijete pita što ona znači, i dovedena u vezu s riječi iz materinskog jezika, biva zapamćena u svom značenju. Dakle, *noun – imenica, verb – glagol,...* Imenica je vezana uz predmet, glagol uz radnju.

² Pogledati: *The Advanced Montessori Method – II.*

Pri tim vježbama učenici najčešće vrstu riječi povezuju s bojom kartona, pa zahtjev – molbu, započinju slagati kartonom crvene boje (glagolom), primijete zelene kartone i naviknu se da se među njima osim *me*, nalazi i *her*, *you*, *him*, *them*, *us*, i da su to *zamjenice* – *pronouns*. Upoznaju se s činjenicom da većina imenica u engleskom jeziku ima ispred sebe određeni ili neodređeni član, i navikavaju se na pravila uporabe. Primjer:

Ispred imenice *book*, ispisane na crnom kartonu, učenik stavlja žuti karton s neodređenim članom *a*, ispred imenice *apple*, žuti karton na kojemu je napisano *an*.

Bring me a book !

Take an apple !

Na učiteljevo traženje učenik glasno čita rečenicu složenu od raznobojnih kartona i otkriva da se ona sastoji od riječi koje su postavljene u određeni odnos. Da bi dokazao prisutnost toga odnosa, učitelj može promijeniti red riječi – kartona, i složiti ih ovako:

book

me

a

bring

Ako još kaže “knjiga, meni, donijeti,” učenici najčešće smijehom pokažu da su, upravo, lingvistički prihvatili nešto što su već osjetili: red među izgovorenim ili napisanim riječima nosi određeni smisao, i samo je tako moguće smisljeno verbalno komunicirati. Ta je vježba zanimljiva za većinu učenika i upravo se stoga pokazuje svrhovitim načinom usvajanja znanja iz gramatike. Čak i spremanje didaktičkog materijala na kraju vježbe (kartona u pretince) učenici prihvaćaju kao dio dragog posla, što također govori o postojanju ne samo osjećaja nego i potrebe za red kod djece. Vraćajući kartone na mjesto još jedanput vide napisane riječi: *noun* – *imenica*, *verb* – *glagol*, *article* – *član*, *adjective* – *pridjev*, *adverb* – *prilog*, *pronoun* – *zamjenica*, *preposition* – *prijedlog*, i polako ih unose u svoj pojmovni fond. Sljedeći put vježbu obavljaju s više sigurnosti.

Veoma je važno u početku vježbe, kada dijete dobije bijeli karton, što više komunicirati na stranom jeziku. Primjer:

Dijete “poštar” hoće dati pismo nekome tko, po njegovu mišljenju, dobro pjeva, i kaže, u početku, na materinskom jeziku da ima pismo “Za nekoga tko dobro pjeva”. Korisno je da učitelj tada kaže: “For someone who is singing properly now”, a dok dijete “poštar” pokušava odlučiti kome će dati pismo, kao za sebe izgovori: “Who is singing properly now? Let’s see!” Pri kasnijim igrama – vježbama, mali đaci pokazuju da postupno usvajaju ove i ovakve rečenice – odgovore. Kasnije će već pokušavati usvojiti slične rečenice – odgovore: “For someone who is cleaning his shoes properly now,” “For someone who is sitting properly”...

Naravno da, osim usvajanja leksika, ova igra – vježba nudi dobru priliku za upoznavanje s pojmom glagolskih vremena. Pomoću situacije koja iziskuje uporabu *trajnog sadašnjeg vremena* (*present continuous tense*) lako će se pronaći mogućnost za predstavljanje i drugog *sadašnjeg vremena* u engleskom jeziku (*present simple tense*), i samim tim upozoriti na njihovu različitost u obliku i primjeni. Primjer:

Nakon što *postman/postwoman* kaže da ima *pismo* za nekoga tko *primjereno čisti cipele*, a ostali se spremaju oponašati tu radnju, dobro je intervenirati sa: “How do we do that?” Djeca odgovaraju pjesmom i pokretima: “This is the way you clean your shoes, clean your shoes... all on a Tuesday morning.” I sada je prilika za pitanje: “But who is cleaning his shoes properly now?”

Za ovaj rad s učenicima treba imati valjano pripremljen gramatički materijal. Napominjem da metoda Marie Montessori nudi učenje cjelokupne gramatike.